

УДК 34+331.45 (477)

Гришук М. В.

*кандидат політичних наук, доцент,
кафедра державно-правових дисциплін
(Національний університет «Острозька академія»)*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дослідження питань нормативно-правового регулювання цивільного захисту, зважаючи на складну ситуацію, що склалася в Україні, є одним із важливих напрямків сучасної науки. Як свідчить аналіз, сьогодні наявні ряд проблем у становленні цієї важливої галузі, а відсутність теоретичного осмислення вітчизняного досвіду в цій сфері породжує серед учених і управлінців-практиків дискусії та неоднозначне ставлення до їх тлумачення. Нормативно-правове регулювання вищеназваних питань в Україні здійснюється на трьох рівнях: конституційному, законодавчому та нормативному.

Рівень I. Конституційний

Правовою основою законодавства щодо цивільного захисту є Конституція України. Досліджуючи Конституцію України, варто відмітити, що ст. 3 проголошує, що найвищою соціальною цінністю є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою

© Гришук М. В., 2015

© Національний університет «Острозька академія», 2015

-
- Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [6]. Визначивши ці цінності як найвищі, Конституція України не лише приєдналася до європейського бачення цього питання, а й визначила зміст і спрямованість функціонування нашої держави, принцип усієї практичної діяльності всіх органів та посадових осіб. *Це базисна стаття*, яка характеризує самі підвалини суспільного й державного ладу і закріплюється Конституцією. Вона є нормативно-юридичним фундаментом гуманістичного спрямування розвитку суспільного і державного життя в Україні.

Рівень II. Законодавчий

Як показують дослідження, на законодавчому рівні основні положення реалізації конституційного права громадян на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі життєдіяльності визначає Кодекс цивільного захисту [5], згідно з яким кожен має право на захист свого життя та здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж, стихійного лиха і на вимогу гарантій забезпечення реалізації цього права від Кабінету Міністрів України, міністерств і інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, керівництва підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування.

Держава, як гарант цього права, створює систему цивільного захисту, яка має за мету захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного і військового характеру.

Прийнятий Кодекс містить ряд положень і норм, які є новими та уточненими з урахуванням досліджень, досвіду роботи суб'єктів забезпечення цивільного захисту з виконання основних завдань цивільного захисту. Зокрема в ньому розробниками встановлюється кардинально нове

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

поняття і сутність терміну «цивільний захист» – це не комплекс і не система заходів, а саме функція держави, оскільки кожен громадянин України має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій та на вимогу гарантій забезпечення реалізації цього права від органів державної влади та суб'єктів господарювання в першу чергу через можливість бути проінформованим. Цивільний захист має бути однією з найважливіших функцій держави [5].

Як показує аналіз ст. 17 і, зокрема, п. 4, тут чітко сформульовано питання про повноваження центрального органу виконавчої влади, а у ст. 19, сформульовані повноваження місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та, зокрема у п.7, регламентується забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

Реальний цивільний захист залежить і від громадян України. І тут ми бачимо, що законодавець у ст. 21 сформулював права та обов'язки громадян у вищеназваній сфері. Треба сказати, що це досить широкі повноваження, завдяки яким громадяни України мають право на: отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події; забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання; соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків; медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм.

Нового імпульсу у питання інформування та оповіщення надасть ст. 31 «Інформування у сфері цивільного захисту», зокрема тут у п'яти

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

пунктах регламентуються питання надання через засоби масової інформації оперативної та достовірної інформації; систематичне та оперативне оприлюднення інформації керівниками суб'єктів господарювання, про експлуатування потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної безпеки.

У багатьох країнах світу здійснення заходів із запобігання виникнення надзвичайних ситуацій ґрунтуються виключно на моніторингу і прогнозуванні надзвичайних ситуацій. Однак чіткої системи моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій в Україні на сьогоднішній день не створено. Проте дане питання знайшло відображення у ст. 43 Кодексу ЦЗ «Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій»

В Україні розпочато і продовжується формування правової системи, що забезпечує доступ до інформації про діяльність органів державної влади. Важливим у цьому питанні є прийняття 13 січня 2011 року Закону України «Про доступ до публічної інформації» [15]. Головне, що дав цей закон, – це *Презумпція отримання інформації*, тобто право кожного на доступ до інформації, що *становить суспільний інтерес*. Для того, щоб зрозуміти, яка інформація становить суспільний інтерес, необхідно звернутися до ст.29 закону України «Про інформацію» [3], відповідно до якої: «Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення, предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо» [15].

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Незважаючи на такий позитивний прорив в демократизації суспільства як надання громадянам доступу до публічної інформації, з прийняттям аналізованого закону в Україні *залишилося ще багато невирішених проблем*, що стосуються цієї сфери. Як дослідила Нагребецька І., владні інституції не виконують належним чином даний законодавчий акт. Приміром, хоча 86,6% центральних органів державної влади ухвалили положення про створення структурного підрозділу чи призначили відповідальну особу за доступ до публічної інформації, лише 37,3% з них внесли зміни до своїх регламентів, як це передбачалося Прикінцевими положеннями закону. Багато хто досі не визначив порядок доступу громадян до засідань суб'єктів владних повноважень. Трохи більше половини документально не узаконили спеціальне місце для роботи запитувачів з документами, ще менше розробили положення про висвітлення публічної інформації на офіційних веб-сайтах. Тільки 6% центральних органів виконавчої влади запровадили облік публічної інформації, а 12,6% оприлюднюють звіти про запити. Менше четвертої частини розміщують на сайтах ухвалені нормативні та індивідуальні акти [10].

Цікаву інформацію з цього приводу подає у своїй статті Роман Мартин [9]. Зокрема автор інформує про перевірку реального стану вимог Закону «Про доступ до публічної інформації» яка показала, що проблема з впровадженням складніша, ніж може здатися на перший погляд. По перше, в кожному окремому районі чи навіть раді, його вимоги трактують по різному, що не сприяє їх виконанню. Так само проблеми є і в правовому та фінансовому полі. Депутати прийняли європейський закон, однак не привели у відповідність до європейських стандартів законодавство. Відтак, посадовці не виконують частину вимог, посилаючись на невідповідність законодавства. Проблем дуже багато і їх

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

потрібно вирішувати. Крім того, говорить автор, майже всі органи влади проігнорували вимогу закону про створення системи обліку публічної інформації. Значна їх частина навіть не передбачила цього у відповідному розпорядженні. Інша, яка визначила відповідальних за створення системи обліку осіб та встановила граничні терміни виконання, не справилася з поставленими завданнями. Часто структурні підрозділи видають за систему обліку книгу реєстрації документів, що не відповідає вимогам законодавства. Автора досить турбує те, що в органах влади не забезпечено системи обліку публічної інформації хоча Законом передбачено процедуру доступу до системи обліку, що містить інформацію про документ, який знаходиться у суб'єкта владних повноважень. Вона забезпечується шляхом: оприлюднення на офіційних сайтах суб'єктів владних повноважень такої інформації, а в разі їх відсутності – в інший прийнятний спосіб; надання доступу до системи за запитами [9].

Статті 25-44 Закону України «Про місцеве самоврядування» регламентують повноваження сільських, селищних, міських рад; виконавчих органів сільських, селищних, міських рад; сільського, селищного, міського голови, а також повноваження районних і обласних рад [2]. Саме *органи місцевого самоврядування та міські, сільські та селищні голови які їх очолюють мали б донести до кожного члена територіальної громади основи місцевого самоврядування, розповісти зміст основних положень чинних в нашій державі законодавчих актів з питань місцевого самоврядування та цивільного захисту, повідомити людей про їхні законні права в цій галузі. Однак цією роботою ніхто не займається. Не дивно, що члени територіальної громади дивуються з того, що в їхньому місті, селі чи селищі, скажімо, відсутні або не впорядковані захисні споруди та відсутні засоби індивідуального захисту, не*

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

проводяться навчання з елементарних питань захисту організму від небезпечних травмуючих чинників. Громадяни просто не знають, хто за це відповідає і до кого можна звернутися зі скаргою або пропозицією. Всі порушення, описані вище, мають місце тому, що *більшість членів територіальних громад взагалі не мають уявлення про те, як функціонує місцеве самоврядування і вважають, що нічого не можуть в цьому процесі змінити.*

Проте в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] викладено, передусім, правовий процес реалізації громадянами права на участь у місцевому самоврядуванні, що включає, приміром, висловлення власної позиції щодо незадовільної роботи певної виборної посадової особи чи органу на мітингах, демонстраціях, протестах, зборах за місцем проживання. Згідно зі ст. 9 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у раді будь-якого питання віднесеного до її відання. Порядок внесення визначається радою або статутом, підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні за участю ініціативної групи та обнародується.

Однак, як показує практичний досвід, *громадські ініціативи залишаються фактично нереалізованими* через надзвичайно малу поінформованість населення про законодавчу базу їхнього впливу на місцевому рівні [2].

Крім того, ст. 13 вищезазваного закону регламентує право громадян на проведення громадських слухань, тобто зустрічей з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Слухання проводяться не рідше 1 разу на рік, пропозиції обов'язково розглядаються

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

органами місцевого самоврядування [2]. На практиці, зазвичай, відбувається так, що ці громадські слухання проводяться у вигляді зборів за місцем проживання у яких приймає участь 2, максимум 3%, територіальної громади. Більше того, *присутні на так званих «громадських слуханнях» громадяни – це ті люди, яких хоче бачити місцева влада*, а не компетентні в певних питаннях місцевого рівня громадяни, котрі не бояться говорити правду. Крім того, до сьогоднішнього дня в більшості органів місцевого самоврядування не розроблено нормативних актів – Положень з питань громадських ініціатив та громадських слухань, що унеможлиблює їх ефективне проведення.

Студенти Національного університету «Острозька академія», об'єднані в лабораторію «Громадянського суспільства та місцевого самоврядування», провели соціологічні дослідження по місцю проживання їх родин і переконались, що практично місцеві органи майже не інформують громадян. Дані опитувань поміщено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Дослідження з питань інформаційного забезпечення засобами масової інформації членів територіальних громад

% п п	Назва області, населеного пункту	Охоплено інформацією через комунальну пресу (у % від загальної кількості мешканців)	Всього опубліковано інформацій з питань ЦЗ у % до номерів видання за рік	Випуск кількості інформаційних листівок у % до наявної кількості мешканців	Кількість присутніх на громадських слуханнях у % від загальної кількості чл. територіальної громади
Вінницька область					
1	Теплицький р-н	34	3	0	0
2.	Чемеровецький р-н	23	2	1	0
Волинська область					
1	Луцьк	4,9	1,9	0	0,3
2	Рожище	45	4,1	14	2,8

- Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

3	Ковель	8,7	5,2	15,5	0,33
Житомирська область					
1	Житомир	35	15	15	0,032
2	Бердичів	17	9,6	1,7	0,72
Закарпатська область					
1	Мукачеве	6	3	0	0
Івано-Франківська область					
1	Снятин	26	6	15	1,4
2	Калуш	4,5	7,4	7,4	0
3	Дрогобич	2	4	0	0
4	Тячів	40	15	4,5	1,36
Львівська область					
1	Золочів	50	15	4	0
Рівненська область					
1	Рівне	8,1	6	0,2	0,02
2	Острог	40	4	18	1,6
3	Дубно	8	5	–	0,3
4	Костопіль	2	0	5	0,87
Тернопільська область					
1	Тернопіль	9,67	3	2	0,6
2	Вишнівець	23	15	4	0
Хмельницька область					
1.	Хмельницький	28	3	0	4
2.	Кам'янець Подільський	8	3	0	0,01
3	Полонне	6	6	7	1

До таких органів місцевого самоврядування та їх керівників варто вживати заходи, передбачені у чинному українському законодавстві. Так важливими у питанні дотримання захисту населення щодо приховування, або не надання інформації є стаття 140 Кодексу цивільного захисту України, яка передбачає відповідальність за порушення законодавства у сфері цивільного захисту і, зокрема, згідно ст. 1 «Особи, винні у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту, несуть відповідальність відповідно до закону» [5].

- Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.ou.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Відповідно до законодавства у разі, якщо порушенням права на свободу інформації особі завдано матеріальної чи моральної шкоди, вона має право на її відшкодування за рішенням суду. Стаття 56 Конституції України передбачає: «Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень» [6].

Також згідно з Законом України «Про інформацію» порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законами України [3]. Зокрема, ст. 259 КК України «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності», ст. 238 «Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення» передбачають кримінальну відповідальність [8]. Стаття 82-3 КУпАП «Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними» передбачають адміністративну відповідальність [4].

Рівень III. Нормативний

На нормативному рівні досить актуальним у час реформування законодавства був Указ Президента України від 16 січня 2013 року «Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» [18], де у пункті 1 зазначено, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра оборони України. Проте 25 квітня 2014 р. Постановою № 120» Питання спрямування та координації діяльності

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Державної служби з надзвичайних ситуацій» [11] Кабінет Міністрів України постановив: «Установити, що діяльність Державної служби з надзвичайних ситуацій спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ [11].

Досить цікавою для дослідження є Концепція розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, схвалена **розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 січня 2014 р [7]**.

Актуальною для даного часу є Постанова **Кабінету Міністрів України** від 8 квітня 2013 року №1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту» [14]. У постанові регламентується питання надання засобів індивідуального захисту для населення під час радіаційного і хімічного забруднення території, а також приладів для визначення рівня радіаційного та хімічного забрудненості території. Вказано порядок забезпечення тих, хто опинився у зоні радіаційного або хімічного ураження.

Не менш важлива і Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року №819 «Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» [13]. Цією постановою був затверджений перелік категорій осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язаних з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту та періодичність проходження функціонального навчання.

Як показує вище проведений аналіз, за останні роки в Україні створено потужну нормативно-правову базу щодо вирішення питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Однак сам стан захисту не покращився. Це має місце тому, що не змінено відношення до проблем

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

безпеки на регіональному та місцевому рівні. В першу чергу нічого не зроблено по всеобучу громадян, керівників регіональних та місцевих органів вимог нового законодавства. Мається на увазі допомогти громадянам чітко розібратися, хто на сьогоднішній день несе відповідальність за їх безпеку. Тобто, у правовій державі мають бути свідомі та чітко орієнтовані у українському законодавстві громадяни. Крім того, вони повинні орієнтуватися у переліку нормативно-правових актів які мають прийматися в області, районі, населеному пункті та підприємстві і організації. Проте на сьогоднішній день, як ми уже показували в таблиці 1, цього не відбулося і громадяни не проінформовані.

Не відповідають елементарним вимогам і нормативні акти регіональних та місцевих органів, підприємств та організацій з питань захисту.

Аналіз регіональних та місцевих програм поліпшення питань цивільного захисту та охорони праці показує їх неконкретність і поверховість. Вони не обнародуються та не обговорюються в пресі та колективах. Не слухаються інформації про хід їх виконання. Здебільшого це набір постійних загальних пунктів які переносяться з документа у документ і нікого ні до чого не зобов'язують.

Не кращий стан із формуванням планів по цивільному захисту підприємств, організацій та установ. Тут поверхово аналізуються зовнішні і внутрішні загрози щодо безпеки, не моделюється їх розвиток, а відповідно в разі настання, демонструється неготовність та безпорадність. Саме цим можна пояснити неспроможність оперативного інформування населення про загрозу або наявність шкідливих або вражаючих факторів у місцях проживання громадян, відсутність засобів індивідуального та колективного захисту на підприємствах та організаціях які знаходяться у десятикілометровій зоні Хмельницької атомної станції.

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Висновки. Аналіз вітчизняного та вивчення зарубіжного досвіду проблеми організації інформування та оповіщення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, організація захисту населення об'єктивно зумовлені сучасними процесами перебудови системи цивільного захисту в Україні та необхідністю її вдосконалення і подальшого розвитку. Складність здійснюваного дослідження полягала в тому, що на сьогодні в науковій літературі існує окремий фрагментарний аналіз проблеми організації цивільного захисту. Висвітлення цієї проблеми було неможливе без аналізу нормативно правового регулювання на конституційному, законодавчому та нормативному рівнях правової системи України.

Було проаналізовано основні етапи створення законодавства про цивільний захист. Як показують дослідження, на законодавчому рівні основні положення реалізації конституційного права громадян на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі життєдіяльності визначає Кодекс цивільного захисту, де розробниками встановлюється кардинально нове поняття і сутність терміну «цивільний захист» – це не комплекс, і не система заходів, а саме функція держави, оскільки кожен громадянин України має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій та на вимогу гарантій забезпечення реалізації цього права від органів державної влади та суб'єктів господарювання, в першу чергу, через можливість бути проінформованим. Це вселяє впевненість в тому, що в Україні починає реалізовуватись притаманна багатьом країнам достатньо радикальна модель перетворень, спрямована на остаточне здійснення рішучих кроків та заходів, спрямованих на постійну модифікацію, вдосконалення існуючих елементів системи цивільного захисту.

У роботі зроблено дослідження ролі місцевих органів влади у інформуванні населення про загрози та шляхи захисту у надзвичайних

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

ситуаціях, організації публікацій з цього приводу у комунальній пресі, через видання інформаційних листів та організації громадських слухань Вінницької, Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей. Практично цю інформацію від місцевих органів отримують лише від 10 до 20 відсотків громадян. У результаті аналізу зроблено висновок про необхідність більш ефективного здійснення повноважень в галузі цивільного захисту органами місцевого самоврядування, створення місцевих волонтерських організацій що є одним із найпріоритетніших та дієвих напрямків забезпечення вирішення актуальних проблем захисту населення в регіонах та зростання їх ролі в системі захисту України в цілому. Саме вони, місцеві адміністрації і виконкоми міських Рад, є тими єдиним органами управління, які в межах відповідної території можуть здійснювати керівництво заходами, пов'язаними з цивільним захистом. Для здійснення своїх повноважень місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, у межах бюджетних асигнувань, визначають свою структуру та розподіляють функції з управління, у тому числі і у сфері цивільного захисту, створюють та управляють територіальними підсистемами ЄС ЦЗ.

На законодавчому рівні не повною мірою врегульовано питання щодо забезпечення функціонування урядових органів державного нагляду у сфері цивільного захисту, техногенної і пожежної безпеки. Відповідні завдання та повноваження органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій визначені не в повному обсязі та не систематизовані.

У зв'язку з цим у нашій країні розпочато і продовжується формування правової системи, що забезпечує доступ до інформації про діяльність органів державної влади. Важливим у цьому питанні є прийняття 13 січня 2011 року Закону України «Про доступ до публічної інформації».

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.ou.edu.ua/articles/2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Говорячи про досвід боротьби із стихійними лихами, які часто розповсюджуються на ряд сусідніх країн, треба зважати на настійливу необхідність у міжнародному співробітництві та наданні всебічної допомоги при ліквідації їх наслідків.

Список використаних джерел

1. Загальнодержавна цільова програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2013-2017 роки : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4909-17>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Про інформацію : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110113>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Кодекс цивільного захисту України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

6. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254/%D0%B2%D2%D1%80.

7. Концепція розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 січня 2014 р. № 23-р : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/23-2014-%D1%80#n8>.

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtf.pdf>.

8. Кримінальний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Мартин Р. Закон, який практично не виконується / Р. Мартин : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://takeinfo.net/news/view/3867>.
10. Нагребецька І. Не стукали? То й не відкриють вам / І. Нагребецька // Урядовий кур'єр. – 10 лютого 2012 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/DocDescription?doc_id=199693.
11. Питання спрямування та координації діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/120-2014-%D0%BF>.
12. Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 1999 року № 192 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/192-99-%D0%BF>.
13. Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року №819 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-%D0%BF>.
14. Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2013 року №1200 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/237-2013-%D0%BF>.
15. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – С. 314. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

16. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 січня 2014 р. № 23-р : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/23-2014-%D1%80>.

17. Рятувальники самі без захисту: матеріали колегії. 11 червн. 2013 р. / Рахункова палата України. – К.: Прес служба Рахункової палати, 2013 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16742094>.

18. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Указ Президента України від 16 січня 2013 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/20/2013>.

Гришук М. В.

Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи

В статті досліджено нормативно-правове регулювання цивільного захисту на конституційному, законодавчому та нормативному рівні. Виявлено ряд проблем щодо недотримання конституційних та законодавчих норм та недостатній контроль за їх виконанням. Переконливо доведено відсутність цілеспрямованої роботи щодо дотримання цих норм на регіональному та місцевому рівні.

Ключові слова: Конституція, Кодекс цивільного захисту, цивільний захист, нормативно-правове регулювання цивільного захисту, право громадян на захист свого життя і здоров'я.

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Гришук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.

Грищук М. В.

Нормативно-правовое регулирование гражданской обороны в Украине: реалии и перспективы

В статье исследовано нормативно-правовое регулирование гражданской обороны на конституционном, законодательном и нормативном уровне. Выявлен ряд проблем относительно несоблюдения конституционных и законодательных норм и недостаточный контроль за их выполнением. Убедительно доказано отсутствие целенаправленной работы по соблюдению этих норм на региональном и местном уровне.

Ключевые слова: Конституция, Кодекс гражданской обороны, гражданская оборона, нормативно-правовое регулирование гражданской обороны, право граждан на защиту своей жизни и здоровья.

Hryshchuk M. V.

Regulatory and Legal Control over Civil Defense in Ukraine: Realia and Prospect

The article deals with regulatory and legal control over civil defense at constitutional, legislative, and regulatory levels. Some problems concerning the non-conformity to constitutional and legislative norms as well as insufficient control over them were discovered. It was proved that there works no purposeful plan as to norms adherence at regional and local levels.

Key words: Constitution, Code of Civil Defense, civil defense, regulatory and legal control over civil defence, civil right of life and health protection.

▪ Нормативно-правове регулювання цивільного захисту в Україні: реалії та перспективи / М. В. Грищук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hmvrtп.pdf>.